

Co je štěstí?

Štěstí nemá nic společného s úspěchem, nemá nic do činění se ctížádostí, s penězi, mocí ani slávou.

Štěstí souvisí s vaším vědomím, nikoliv s vaším charakterem.

Záleží to na vás

Co je štěstí? To záleží na vás, na stavu vašeho vědomí nebo bezvědomí, na tom, zda spíte, nebo zda jste bdělí. Existuje jeden slavný Murphyho zákon. Murphy tvrdí, že jsou dva druhy lidí: první, který vždy rozděluje lidstvo na dva typy, a druhý, jenž lidstvo nerozděluje vůbec. Já patřím mezi lidi prvního typu: lidstvo můžeme rozdělit na dva typy – na ty, již spí, a na ty, co jsou vzhůru. A samozřejmě, že také existuje malá skupinka lidí, kteří se nacházejí uprostřed.

Štěstí je podmíněno tím, jak dalece jste vědomí. Jestliže spíte, je pro vás štěstím rozkoš. Rozkoš znamená vzrušení, snahu dosáhnout prostřednictvím těla něčeho, čeho prostřednictvím těla dosáhnout nelze – nutíte tělo, aby dosáhlo něčeho, čeho není schopno. Lidé se snaží dosáhnout štěstí prostřednictvím těla všemi možnými způsoby.

Tělo vám může poskytnout jen pomíjivou rozkoš a každá rozkoš je vyvážena stejnou mírou, stejným stupněm bolesti. Za každou rozkoší následuje její opak, poněvadž tělo žije ve světě dvojnosti. Je to stejné, jako když po dni následuje noc, po smrti život a po životě smrt. Je to začarovaný kruh. Po rozkoši se dostaví bolest a po bolesti rozkoš. Nikdy však

nebudete v klidu. Když budete zakoušet rozkoš, budete mít obavy, že o ni přijdete, a tento strach ji otráví. A jestliže vás pohltí bolest, budete samozřejmě trpět a veškerá vaše snaha bude směřovat k tomu, abyste se této bolesti zbavili – jen abyste do ní později opět upadli.

Buddha toto nazývá kolem rození a umírání. My se pohybujeme s tímto kolem, lpíme na něm... a ono se neustále otáčí. Někdy se vynoří rozkoš, někdy bolest, avšak tyto dva mlýnské kameny nás neustále drtí.

Člověk, který spí, ale nic jiného nezná. Zná jen několik tělesných pocitů – jídlo, sex. To je jeho svět. Pohybuje se mezi těmito dvěma pocity. Jsou to dva konce jeho těla: jídlo a sex. Jestliže potlačuje sex, stane se závislým na jídle. Potlačuje-li jídlo, začne být závislý na sexu. Energie se pohybuje jako kyvadlo. A ať už rozkoší nazýváte cokoliv, jde maximálně o úlevu od napětí.

Sexuální energie se hromadí, soustřeďuje, a vy začínáte být napjatí, přesycení, a chcete ji uvolnit. Pro člověka, který spí, není sexualita nic jiného než úleva. Je to stejné, jako když si dobře kýchnete. Člověku neposkytuje nic jiného než jistou úlevu – zakoušel napětí a najednou se jej zbavil. Napětí se však nahromadí znovu. Jídlo vám poskytuje jen malé podráždění chuťových buněk na jazyku, není to nic, pro co by stálo za to žít. Mnoho lidí však žije jen proto, aby jedli. Je velmi málo lidí, již jedí, aby žili.

Kolumbův příběh je všeobecně známý. Byla to dlouhá plavba. Tři měsíce neviděli nic jiného než oceán. Jednoho dne se pak Kolumbus zahleděl k obzoru a spatřil stromy. A pokud si myslíte, že Kolumbus byl šťastný, když spatřil stromy, měli jste vidět jeho psa!

Tento svět je světem rozkoše. Psovi lze odpustit, vám však nikoliv.

Na první schůzce se mladík snažil vymyslet, jak by se se svou dívkou mohl mít hezky. Zeptal se jí tedy, zda by chtěla jít na bowling. Dívka mu odpověděla, že ji bowling nezajímá. Navrhl, aby šli do kina. Dívka mu však odpověděla, že ani kino ji nezajímá. Zatímco se snažil vymyslet něco jiného, nabídl jí cigaretu, kterou odmítla. Pak se jí zeptal, jestli by chtěla zajít na drink a zatancovat si v nově otevřeném klubu. Dívka to opět odmítla s tím, že ji tyto věci nezajímají.

Mladík, který byl již naprosto zoufalý, tedy navrhl, aby šli k němu do bytu a celou noc se milovali. Jaké bylo jeho překvapení, když dívka nadšeně souhlasila, vášnivě ho políbila a pravila: „Vidíš, nepotřebujeme nic jiného k tomu, abychom se měli hezky!“

To, co nazýváme „štěstí“, záleží na daném člověku. Pro člověka, jenž spí, jsou štěstím příjemné pocity. Spící člověk žije od jedné rozkoše ke druhé. Žene se od jednoho vzrušení k dalšímu. Žije pro nepatrně vzrušující zážitky, jeho život je velmi povrchní. Nemá žádnou hloubku, žádnou kvalitu. Takový člověk žije ve světě kvantity.

Pak existují lidé, kteří jsou někde uprostřed, kteří nespí, a ani nejsou probuzeni, kteří se nacházejí v nejistotě, napůl bdí a napůl spí. Někdy se tak můžete cítit ráno – stále jste ospalí, avšak nemůžete říct, že spíte, poněvadž slyšíte zvuky v domě – partnera, jenž vaří čaj, bublání konvice nebo děti, které se chystají do školy. Zaznamenáváte tyto zvuky, ale ještě nejste zcela vzhůru. Nejasně, mlhavě, k vám tyto zvuky doléhají, jako byste od toho, co se okolo vás děje, byli velmi daleko. Máte pocit, že se vám to stále zdá. Není to sen, avšak nacházíte se ve stavu mezi spánkem a bdělostí.

Totéž se děje, když začnete meditovat. Člověk, který nemedituje, sní. Meditující člověk se začíná přesouvat od spánku k probuzení, nachází se v přechodném stavu. Štěstí pak nabývá totálně jiného významu: stává se kvalitnějším a méně kvantitativním, je více psychologické a méně fyziologické. Meditující člověk se více raduje z hudby, z poezie,

z tvoření. Takoví lidé se těší z přírody, z její krásy. Radují se z ticha, těší je to, co je netěšilo nikdy předtím, a toto je daleko trvanlivější. Něco ve vás přetrvává, i když se hudba zastaví.

A není to úleva. Rozdíl mezi rozkoší a touto kvalitou štěstí spočívá v tom, že nejde o úlevu, je to obohacení. Stáváte se plnějšími, začínáte přetékat. Když posloucháte hezkou hudbu, něco se ve vaší bytosti spustí, začne se ve vás probouzet harmonie – stáváte se melodickými. Nebo tančíte a najednou zapomenete na své tělo. Vaše tělo přestane cokoliv vážit. Gravitace nad vámi ztratí svou moc. Znenadání se nacházíte v jiném prostoru: vaše ego není již tak pevné, tanečník se rozpouští a splývá s tancem.

*Teď je jediný čas a tady jediné místo.
Najednou do vás sestoupí celé nebe.
To je blaženost. To je skutečné štěstí.*

Toto je mnohem vyšší, mnohem hlubší než rozkoš, kterou získáváte z jídla nebo sexu. Toto má hloubku. Ani to však není konečné. K tomu, co je konečné, nejvyšší, dochází tehdy, když se zcela probudíte, když se stanete buddhou, když se vytratí veškerý spánek i snění – jakmile celá vaše bytost začne přetékat světlem a ve vašem nitru nezbude ani stopa po temnotě. Veškerá temnota se rozplyne a s touto temnotou se vytratí ego. Zmizí všechno napětí, veškerá úzkost, všechna muka. Prožíváte naprostou spokojenost. Žijete v přítomnosti – už žádná minulost ani budoucnost. Jste zcela teď a tady. Přítomný okamžik je vším. Teď je jediný čas a tady jediné místo. Najednou do vás sestoupí celé nebe. To je blaženost. To je skutečné štěstí.

Hledejte blaženost, je to vaše rodné právo. Nezůstaňte v džungli rozkoše, povzňte se výš. Vystoupejte ke štěstí

a pak k blaženosti. Rozkoš je zvířecí, štěstí lidské a blaženost božská. Rozkoš vás svazuje, spoutává, rozkoš je řetěz. Štěstí tento řetěz o něco prodlužuje, poskytuje vám částečnou svobodu, avšak jenom částečně. Blaženost je naprostá svoboda. Začínáte stoupat, rostou vám křídla. Přestáváte být součástí hrubé země a stáváte se součástí nebe. Stáváte se světlem, stáváte se radostí.

Rozkoš je závislá na druhých. Štěstí nezávisí na druhých lidech v takové míře, avšak stále je od vás oddělené. Blaženost není závislá ani oddělená. Blaženost je samo vaše bytí, sama vaše podstata.

Od povrchu ke středu

Gautama Buddha řekl:

Existuje rozkoš a existuje blaženost.

Zřekněte se prvního, abyste získali druhé.

Meditujte o tomto výroku tak hluboce, jak je to jen možné, poněvadž toto prohlášení v sobě obsahuje jednu z nejzákladnějších pravd. Je zapotřebí, abyste pochopili následující čtyři slova, abyste o nich hloubali: prvním je *rozkoš*, druhým *štěstí*, třetím *radost* a čtvrtým *blaženost*.

Rozkoš je fyzická, fyziologická. Rozkoš je nejpovrchnější věc v životě, je to vzrušení. Může být sexuální nebo se týkat jiných smyslů, může jít o posedlost jídlem, avšak její kořen se nachází v těle. Tělo je váš okraj, váš obvod. Není to váš střed. A žít na okraji znamená, že jste vydáni na milost všemu, co se děje okolo vás. Člověk, který hledá rozkoš, je vydán na milost náhodě. Je jako vlny na hladině oceánu, jež závisejí na milosti větru. Jestliže vane silný vítr, vlny existují. Když vítr ustane, vlny zmizí. Jejich existence není nezávislá, jsou závislé – a vše, co je závislé na něčem zvnějšku, vytváří pouta.

Rozkoš závisí na druhých. Jestliže milujete nějakou ženu, je-li to vaše rozkoš, pak se tato žena stává vaším pánem. Milujete-li muže – pokud je to vaše rozkoš a cítíte-li se bez něho nešťastní, zoufalí a smutní – spoutali jste sami sebe. Postavili jste vězení, přestali jste být svobodní. Jestliže hledáte peníze a moc, budete závislí na penězích a moci. Člověk, který neustále hromadí peníze, je-li jeho potěšením větší a větší množství peněz, bude čím dál tím nešťastnější. Je to proto, že čím více peněz má, tím více jich chce, a čím více jich má, tím větší má strach, že o ně přijde.

Je to meč, který má dvě ostří: první ostří je touha mít víc. Čím více požadujete, čím více toužíte, tím silnější máte pocit, že vám něco schází. Připadáte si prázdnější, dutější. Druhým ostřím tohoto meče je, že čím více vlastníte, tím více se obáváte, že by vám to někdo mohl vzít. Někdo vám to může ukrást. Banka může zkrachovat, politická situace v zemi se může změnit, může v ní zavládnout komunismus... vaše peníze jsou závislé na tisíceru věcí. Peníze z vás nedělají pána, dělají z vás otroka.

Rozkoš je okrajová, a proto zákonitě závisí na vnějších okolnostech. Je to jen vzrušení. Jestliže je vaší rozkoší jídlo, z čeho se vlastně radujete? Jen z chuti – na okamžik, když se jídlo střetne s chuťovými buňkami na vašem jazyku, zakoušíte pocit, který si vykládáte jako rozkoš. Je to vaše interpretace. Dnes vám to může připadat jako rozkoš, avšak zítra už nikoliv. Budete-li jíst stejné jídlo každý den, vaše chuťové buňky na něj přestanou reagovat. Zakrátko jej budete mít po krk.

Takto se lidé stávají otrávenými – jeden den se ženete za nějakým mužem nebo ženou, a den nato se snažíte najít výmluvu, jak se téhož člověka zbavit. Téhož člověka – nic se nezměnilo! Co se mezitím stalo? Druhý vás nudí, poněvadž celá vaše rozkoš spočívala v tom, že jste objevovali nové. Nyní už ten druhý pro vás nový není, obeznámili jste

se s jeho teritoriem. Znáte jeho tělo, jeho křivky a povrch. A mysl opět prahne po něčem novém.

Mysl neustále dychtí po něčem novém. Takto vás bez přestání udržuje v budoucnosti. Nechává vás doufat, avšak nikdy vaše naděje nenaplní.

Mysl neustále dychtí po něčem novém. Takto vás bez přestání udržuje v budoucnosti. Nechává vás doufat, avšak nikdy vaše naděje nenaplní – nemůže. Mysl může vytvářet jen nové naděje, nové touhy.

Stejně jako na stromech rostou listy, rostou v mysli touhy a naděje. Toužili jste po novém domě a nyní jej máte – kam se poděla rozkoš? Zakusili jste ji jen na okamžik, když jste dosáhli svého cíle. Jakmile svého cíle dosáhnete, vaše mysl o něj ztratí zájem a opět spřádá nové pavučiny tužeb. Přemýšlí o jiných, větších domech. A tak je tomu se vším.

Rozkoš vás udržuje v neurotickém, roztěkaném stavu, v nepřetržitém zmatku. Je tolik tužeb, které se dožadují vaší pozornosti, a žádnou z nich nelze uhasit. Jste obětí hejna šílených tužeb – šílených z toho důvodu, že je nelze uspokojit – a tyto tužby vás vláčejí různými směry. Prožíváte rozpor. Jedna touha vás vede doleva, druhá vás táhne doprava a současně se snažíte uspokojit obě dvě. Cítíte se rozpolceně, cítíte se rozděleně, máte pocit, že jste rozerváni. Máte pocit, že se rozpadáte na kousíčky. Není za to zodpovědný nikdo jiný. Tuto situaci vytváří nesmyslné toužení po rozkoši.

Je to složitý fenomén. Nejste jediní, kdo hledá rozkoš – tutéž rozkoš hledají miliony lidí. To je důvod, proč dochází k velikému boji, rodí se konkurence, násilí a rozpoutávají se války. Všichni jsou nepřítelem všech, poněvadž všichni

se snaží dosáhnout stejného cíle – a ne všichni jej mohou dosáhnout. Z tohoto důvodu musí být vaše úsilí totální, musíte riskovat vše – a riskujete pro nic, protože když to, po čem toužíte, získáte, nezískáte nic. V této snaze promarníte celý svůj život. Ze života, který mohl být oslavou, se stane dlouhý, vleklý a zbytečný boj.

Jste-li takto pohlceni hledáním rozkoše, nemůžete milovat, neboť člověk, který hledá rozkoš, využívá druhé jako prostředek. A využívat někoho jako prostředek je jedním z nejméně morálních činů, jaký existuje, poněvadž každá bytost je cílem sama o sobě, nemůžete ji využívat jako prostředek. Pokud však hledáte rozkoš, musíte druhé využívat jako prostředky. Začnete být vychytralí, protože je to těžký boj. Nebudete-li vychytralí, budete podvedeni, a než vás podvedou druzí, musíte podvést vy je.

O Machiavellim toho lidé moc nevědí, a přesto ho následují – jako by byl Machiavelli blízko jejich srdci. Nemusíte ho číst, už se ho držíte.

Machiavelli* lidem, již hledali rozkoš, radil, že nejlepší obranou je útok. Nikdy nečekejte na to, až zaútočí druhý, to by už mohlo být příliš pozdě. Dříve než na vás zaútočí on, zaútočte vy na něho! To je nejlepší obrana. A lidé se toho drží, ať už Machiavelliho znají nebo ne.

Je to velmi zvláštní: lidé znají Krista, Buddhu, Mohameda, Krišnu, ale nikdo je nenásleduje. O Machiavellim toho moc nevědí, a přesto ho následují – jako by byl Machiavelli

* Niccolo Machiavelli (1469–1527) – florentský rodák a zakladatel moderní politické teorie. Je však známý zejména pro své dílo *Vladař*, které je mnohými chápáno jako kodex tyranie: „Cíl ospravedlňuje prostředky.“ – pozn. překl.

blízko jejich srdci. Nemusíte ho číst, už se ho držíte. Celá vaše společnost je založena na Machiavelliho principech, jsou na nich založeny všechny politické hry. Než vám někdo něco urve, urvěte to vy jemu. Neustále buďte ve střehu. A jste-li neustále ve střehu, jste přirozeně napjatí, nervózní a ustaraní. Všichni jsou proti vám a vy jste proti všem.

Rozkoš tedy není a ani nemůže být smyslem života.

Druhé slovo, kterému je třeba porozumět, je štěstí. Rozkoš je fyziologická, štěstí psychologické. Štěstí je o trochu lepší, o špetku kultivovanější, o něco vyšší... avšak až tak se od rozkoši neliší. Můžete říct, že rozkoš je nižší druh štěstí a štěstí vyšší druh rozkoše – jsou to dvě strany jedné mince. Rozkoš je poněkud primitivní, zvířecí. Štěstí je o trochu kultivovanější, o něco lidštější. Je to však tatáž hra, hraná ve světě mysli. Mnohem více než fyziologické pocity vás zajímají psychologické pocity. V základě se však štěstí a rozkoš od sebe neliší.

Třetí slovo je radost. Radost je duchovní. Radost je naprosto jiná než rozkoš nebo štěstí. Nemá nic společného s ničím zevním, s druhými. Je to vnitřní jev. Radost nezávisí na okolnostech, je vaše. Není to vzrušení vyvolané věcmi, je to stav míru, klidu – je to meditativní stav. Radost je duchovní.

Buddha však nehovořil ani o radosti, poněvadž existuje jedna věc, jež přesahuje dokonce i radost. Buddha ji nazývá blaženost. Blaženost je totální. Blaženost není fyziologická, psychologická ani duchovní. Nezná nejednotu, nelze ji rozdělit. Z jednoho úhlu pohledu je totální a z jiného transcendentní. Buddha ve svém výroku používá jen dvě slova. Prvním z nich je *rozkoš*, která zahrnuje i štěstí. Druhým je *blaženost*, jež obsahuje štěstí.

Blaženost znamená, že se dotýkáte nejvnitřnějšího jádra své bytosti. Náleží k největší hlubině vaší bytosti, kde neexistuje dokonce ani ego, kde převládá jen ticho. Vy jste

zmizeli. V radosti částečně existujete, avšak v blaženosti nikoliv. Ego se rozpustilo, je to stav nebytí.

Buddha toto nazývá *nirvána*. Nirvána znamená, že jste přestali existovat. Jste jen nekonečnou prázdnotou podobně jako nebe. A v okamžiku, kdy se stanete touto nekonečností, vás naplní hvězdy a začne totálně nový život. Znovuzrodíte se.

Rozkoš je pomíjivá, závisí na čase, je dočasná. Blaženost není prchavá, je nadčasová. Rozkoš začíná a končí, blaženost trvá navěky. Rozkoš přichází a odchází, blaženost nikdy nepřichází ani neodchází – je již zde v nejvnitřnějším středu vaší bytosti. Rozkoš je potřeba urvat od někoho jiného – stane se z vás buď žebrák, nebo zloděj. Blaženost z vás dělá pána.

Blaženost není nic, co byste museli vymyslet. Blaženost musíte objevit. Blaženost je vaše nejvnitřnější podstata. Byla zde od samého počátku, pouze jste si jí nevšimli. Nevážili jste si jí. Nedívali jste se dovnitř.

Toto je jediné lidské utrpení – to, že se díváme směrem ven, hledáme a hledáme. Blaženost nemůžete nalézt venku, protože se tam nenachází.

Jednoho večera hledala Rabia – Rabia byla slavná súfijská mystička – cosi na silnici před svým malým domkem. Zapadalo slunce a čím dál tím víc se stmívalo. Okolo Rabie se sešlo několik lidí. Zeptali se jí: „Co to děláš? Co jsi ztratila? Co hledáš?“

Rabia odpověděla: „Ztratila jsem jehlu.“

Lidé řekli: „Zapadá slunce a najít tvou jehlu bude velmi obtížné, avšak pomůžeme ti. Kde přesně ti upadla? Cesta je totiž široká a jehla maličká. Budeme-li vědět, kde přesně ti upadla, bude snadnější ji najít.“

Rabia odpověděla: „Bylo by lepší, kdybyste se na to neptali, protože ta jehla mi neupadla tady na silnici, ale uvnitř domu.“